

Българските пословици и поговорки - инструмент за формиране на образа на света у българина

Виолетка Атанасова Костова
e-mail: vkostova@ru.acad.bg

Сравнителният анализ на митове, направен от Джоузеф Камбъл [5], недвусмислено показва, че изследването на културното наследство е един от най-ефективните подходи за разкриване на базисните, първични структури на „образа на света”¹ у човека и за проследяване на промените в разбиранията му за принципите, доминиращи еволюцията на Света. Следвайки примера на Д. Камбъл [5], ние проведехме изследване върху някои български пословици и поговорки. Считаме, че тези мъдри и леко запомнящи се изрази, възплаващи житейските принципи на българина и формиращи “тъканта” на битовата му психология и философия, са подходящи за изследване на неговите ценности и разбираня за живота и смъртта, здравето и болестта, труда и безделието, защото ползваните от тях базисни понятия се явяват ядра на мощни психически комплекси (формирани от *психически образи*, значими за оцеляването на човека в бързо променящия му се свят), предназначени да го ориентират и целенасочват в трудни житейски ситуации.

ЦЕЛТА на презентираното статистическо проучване е:

- да се покаже, че съществува дълбинно *ниво на разбиране*² на реалността [1;4], общо за българския народ;
- да се покаже, че българските пословици и поговорки могат да се използват за изследване на “образа на света” у съвременния българин;
- да се провери доколко са “живи” и актуални народните сентенции в съвременния български език.

Психолингвистическото проучване включва четиринадесет български пословици и поговорки - *Фиг. 1* - подбрани от седем класификационни групи – *Фиг. 2* [2]. Избраните народни сентенции удовлетворяват две основни изисквания:

- първо*, те са често срещани в българския разговорен език;
- второ*, не съдържат думи, които явно могат да насочат участващия в

проучването към определена класификационна група.

---

¹ Под “**образ на света**” у човека ще разбираме сложна, многомерна цялост – разгръщаща се йерархия на *констелации от психически образи*, които енергизират, динамизират и структурират перцептивно – когнитивно - емоционално-мотивационното пространство на всяка отделна личност по уникален за нея начин [9];

² Под **разбиране на “знака”** (думата, текста) ще разбираме спонтанен, креативен ефект от сложното взаимодействие на *перцептивни, емоционално-мотивационни и когнитивни процеси*, съпътстващото ги *внимание*, спецификата на конкретната ситуация и особеностите на възприемания “*знак*” (дума, текст)];

*Гол като тояга.
 Бог високо, цар далеко.
 От земя сме и пак земя ще станем.
 Спукана му е работата.
 С трън да завъртиш, няма що да закачиш.
 Каквото посееш, таквояз ще пожънеш.
 Всичко минава и туй ще мине.
 Преминало му като на куче.
 Откъснаха ми се ръцете.
 Казана дума и хвърлен камък обратно се не връщат.
 Дните не ще се свършат, но ние ще свършим.
 Всяка болка си има билка.
 Добре е да знаеш всичко, но да не правиш всичко.
 Попаднеш ли между врани, трябва да грачиш с тях.*

Фиг. 1: Списък на поговорките и пословиците, ползвани в статистическото проучване

Живот / Смърт (Ж / С)
 Добро/Зло (Д / З)
 Здраве/Болест (З / Б)
 Мъдрост / Глупост (М / Г)
 Труд / Безделие (Т / Б)
 Бедност / Богатство (Б / Б)
 Песимизъм / Оптимизъм (П / О)

Фиг. 2: Класификационни групи, съгласно [2]

В статистическото проучване участваха 189 мъже и жени на възраст от 17 до 82 години [7; 8].

Таблица 1: Образование на участниците

Експериментални лица (ЕЛ)	Жени	Мъже	Общ
МГ ”Баба Тонка” / ученици /	10	6	16
ПГ Туризъм “Ив.П.Павлов” / ученици /	3	2	5
Техническо / преподаватели, служители, студенти /	18	52	70
Хуматитарно / преподаватели, служители, студенти /	37	6	43
Кинезитерапия / студенти /	5	4	9
Други	22	19	41
Общ брой участници	95	89	184

На всяко лице, участващо в изследването, беше предоставена специално подготвена бланка. Задачата му беше да попълни *Таблица 2* и *Таблица 3* за всяка поговорка от *Фиг. 1*.

Таблица 2: Скала за оценяване на когнитивния аспект на възприетото

Класификация на пословицата:		
Пословица / поговорка	Живот / Смърт	
	Труд / Безделие	
	Добро / Зло	
	Бедност / Богатство	
	Мъдрост / Глупост	
	Здраве / Болест	
	Песимизъм / Оптимизъм	
	Сума:	100%

Таблица 3: Скала за отчитане на емоционално-мотивационния аспект на възприетото

Смисълът на пословицата предизвиква у мен										
“Променливи” (-)	Неутрално							“Променливи” (+)		
	<i>Несигурност</i>	-5	-3	-1	0	+1	+3		+5	<i>Сигурност</i>
	<i>Неувереност</i>	-5	-3	-1	0	+1	+3		+5	<i>Увереност</i>
	<i>Страх</i>	-5	-3	-1	0	+1	+3		+5	<i>Безстрашие</i>
	<i>Тревожност</i>	-5	-3	-1	0	+1	+3		+5	<i>Целенасоченост</i>
	<i>Обреченост</i>	-5	-3	-1	0	+1	+3		+5	<i>Воля за живот</i>
	<i>Песимизъм</i>	-5	-3	-1	0	+1	+3		+5	<i>Оптимизъм</i>

От валидната статистическа съвкупност от данни бяха направени четири подизвадки, всяка с обем 30. Целта на вътрешното групиране беше да се провери дали пола и възрастта на участниците в изследването влияят върху динамиката на разбирането на поговорките и пословиците.

ПЪРВИЧНА статистическа обработка на получените резултати

Първичната обработка на събрания статистически материал е направена на *Excel* – програмен продукт за работа с числова информация. Статистическите средни на оценките, дадени от изследваните лица, са визуализирани в двадесет и осем “графични изображения” - виж “*Графична презентация на статистическите средни*” (в публикацията са представени само част от тях”). Всяка поговорка се представя от две графики:

П_* : Когнитивен аспект

П_* : Емоционално-мотивационен аспект

Статистическите средни са презентирани по *серии*, формирани по възрастов признак – виж *Таблица 4*.

Таблица 4: Серии, формирани по възрастов признак

Серии	Пол	Възраст	Брой
Серия 1	Жени	17 - 23 г	30
Серия 2	Мъже	17 - 23 г	30
Серия 3	Жени	45 - 68 г	30
Серия 4	Мъже	45 - 70 г	30
Серия 5	Жени - Мъже	17 - 82 г	64
ОБЩО - Серия 6	Жени - Мъже	17 – 82 г	184

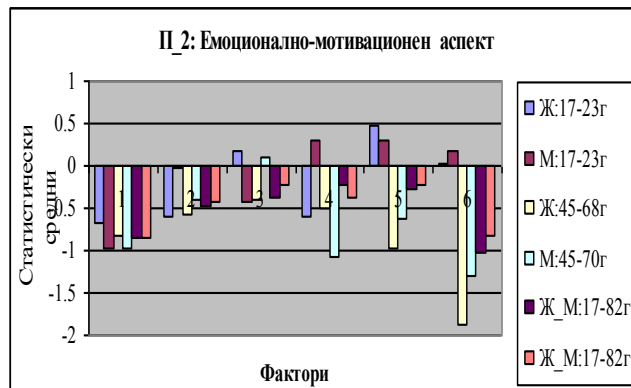
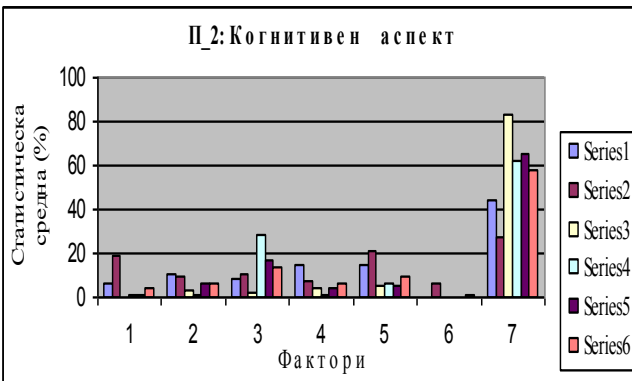
Статистическите средни на резултатите от проучването (в %) показват, че поговорките от *Фиг.1* се идентифицират с класификационните групи както следва – виж *Таблица 4*.

Таблица 4: Класификация на народните сентенции, съгласно резултатите от статистическото проучване

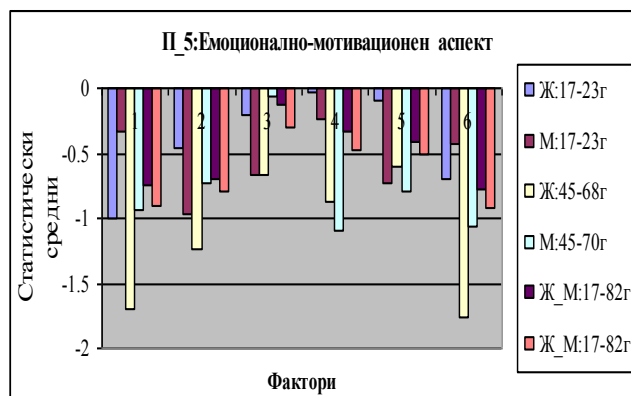
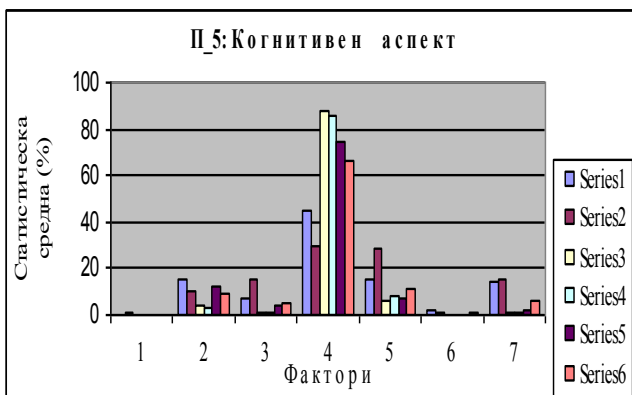
“Променлива”	Пословици и поговорки (% на лицата, причислили ги към групата)
Живот / Смърт	(3) От земя сме и пак земя ще станем (78%) (11) Дните не ще се свършат, но ние ще свършим (61%)
Добро / Зло	(2), (4), (6), (7), (8), (10), (12), (13), (14) 14%, 26%, 30%, 20%, 7%, 30%, 6%, 9%, 19%.
Бедност/Богатство	(1)Гол като тояга (85%); (5) С трън да завъртиш, няма що да закачиш (66%)
Труд / Безделие	(6) <i>Каквото посееш, такова ще пожънеш</i> (40%) (9) Откъснаха ми се ръцете (89%);
Здраве / Болест	(8)Преминало му като на куче (78%) (12) Всяка болка си има билка (50%)
Мъдрост / Глупост	(10) <i>Казана дума и хвърлен камък обратно се не връщат</i> (57%) (13) Добре е да знаеш всичко, но да не правиш всичко (72%) (14)Попаднеш ли между врани, трябва да грачиш с тях (60%)
Песимизъм / Оптимизъм	(2) Бог високо, цар далеко (58%) (4) Спукана му е работата (34%) Всичко минава и туй ще мине (45%)

“Графична презентация на статистическите средни”

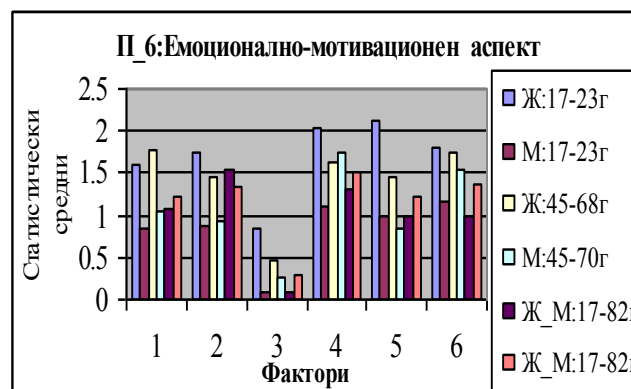
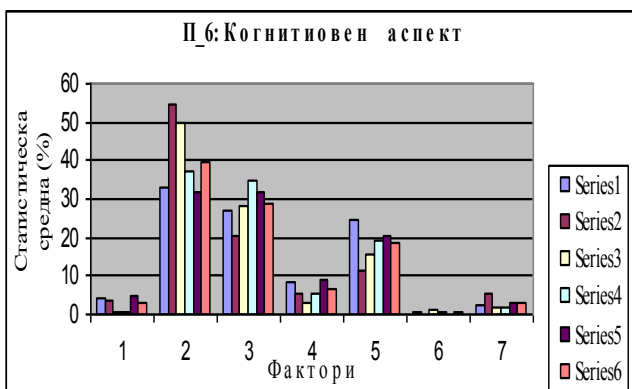
Пословица 2: “Бог високо, цар далеко”³

Пословица 5: “С трън да завъртиш, няма що да закачиш”

Пословица 6: “Каквото посееш, таквоя ще пожънеш”

³ Фактори - класификационни групи (когнитивен аспект):

1 – Живот / Смърт (Ж / С);

2 – Труд / Безделие (Т / Б);

3 – Добро / Зло (Д / З);

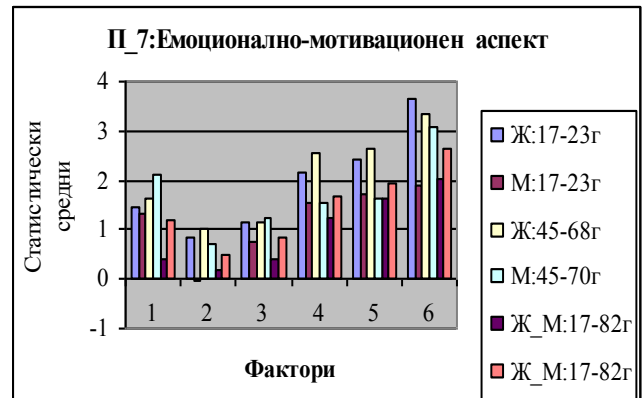
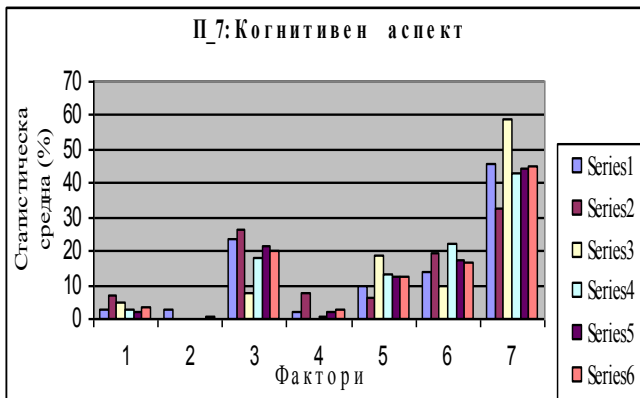
4 – Бедност / Богатство (Б / Б);

5 – Мъдрост / Глупост (М / Г);

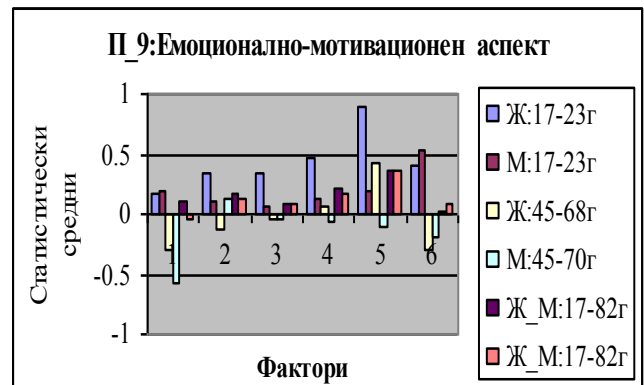
6 – Здраве / Болест (З / Б);

7 – Песимизъм / Оптимизъм (П / О);

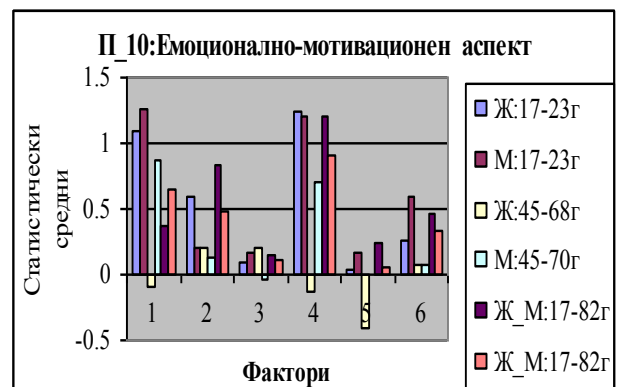
Пословица 7: “Всичко минава и туй ще мине”⁴

Пословица 9: “Откъснаха ми се ръцете”

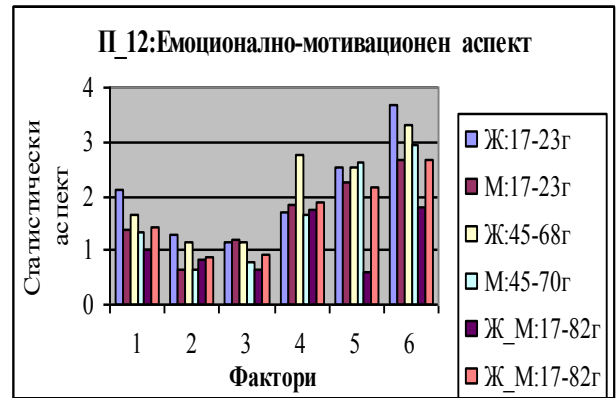
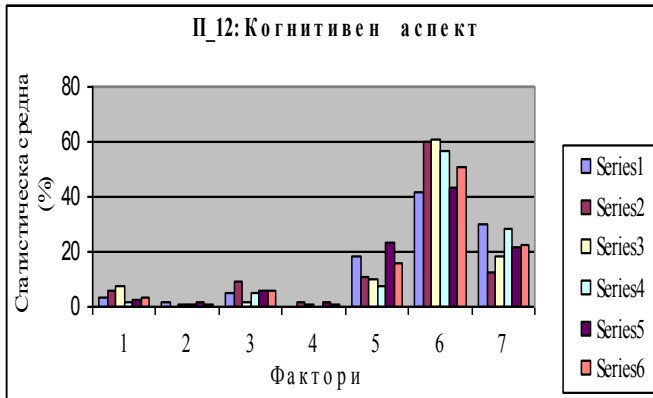

Пословица 10: “Казана дума и хвърлен камък обратно се не връщат”

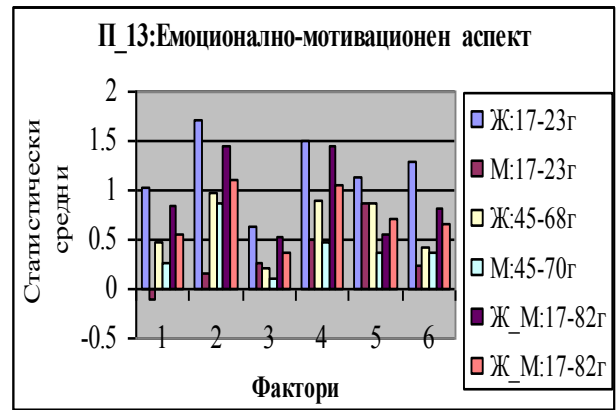
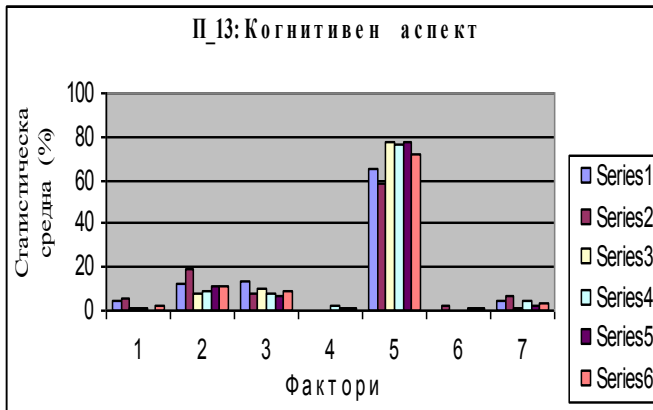

⁴ **Фактори – Емоционално - мотивационен аспект :**
1 - Несигурност / Сигурност (Н / С);   2 - Тревожност / Целенасоченост (Т / Ц);
3 - Страх / Безстрашие (С / Б);   4 - Неувереност / Увереност (Н / У);
5 - Обреченост / Воля за живот (О / Б);   6 - Песимизъм / Оптимизъм (П / О) ;

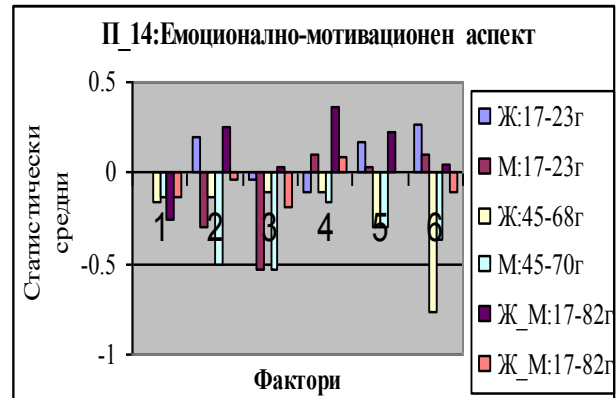
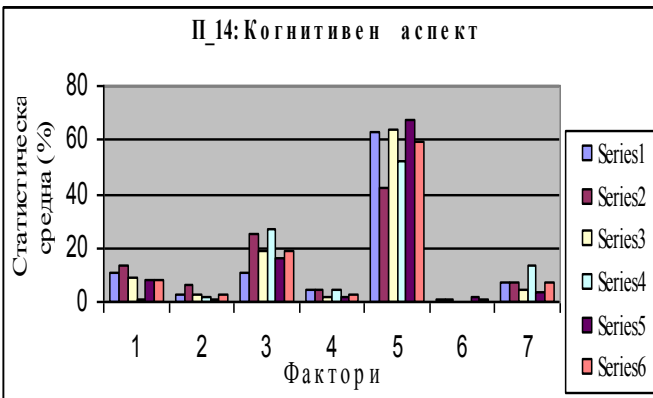
Пословица 12: “Всяка болка си има билка”⁵

Пословица 13: “Добре е да знаеш всичко, но да не правиш всичко”

Пословица 14: “Попаднеш ли между врани, трябва да грачиш с тях”

⁵ **Фактори - класификационни групи (когнитивен аспект):**

1 – Живот / Смърт (Ж / С);	2 – Труд / Безделие (Т / Б);
3 – Добро / Зло (Д / З);	4 – Бедност / Богатство (Б / Б);
5 – Мъдрост / Глупост (М / Г);	6 – Здраве / Болест (З / Б);
	7 – Песимизъм / Оптимизъм (П / О);

ИЗВОДИТЕ, които могат да се направят дотук са:

Първо, «графичните изображения» показват, че участниците в изследването – независимо от възраст, пол и образование:

– *отнасят* твърде единодушно поговорките към класификационните групи, определени в [2];

– *реагират* твърде еднотипно (положително или отрицателно) на смисъла на възприеманата от тях народна сентенция;

Второ, буквалното разбиране на поговорките, традиционно отнасяни към категорията “Добро/Зло”:

(6) *Каквото посееш, такова ще пожънеш;*

(10) *Казана дума и хвърлен камък обратно се не връщат,*

може да се разглежда като факт, *сигнализиращ* за засилващото се формализиране на възприятието. Този процес се подкрепя от компютъризацията на обучението (учителят е зад екран), от схематизирането на забавните игри и от обездушаването на предаванията за децата, в които информацията се подава във вид, готов за директна “консумация”.

Трето, получените резултати не позволяват по-задълбочена интерпретация на причините, довели до “размиване” на разбирането за “Добро/Зло”, но наблюдаваното явление би могло да бъде повод за едно по-задълбочено изследване на структурата на ценностната система у съвременния българин.

ФАКТОРЕН анализ на статистическата съвкупност от данни

Факторният анализ е метод за трансформация на един набор от корелирани променливи в много по-малка група от некорелирани (базисни) променливи / F1, F2, .../, чрез които се изразяват всички останали. Опитът показва, че категоричното разграничаване на съществените от несъществените “признаци”, в изследваната статистическа съвкупност от данни, дава възможност: *първо*, да се идентифицират някои дълбинни взаимоотношения, които не биха могли да бъдат открити при директно изследване; *второ*, по-лесно да се интерпретират вътрешните (невидими) взаимовръзки в системата от променливи - *Таблица 1.0* - наблюдавани в изследването.

Данните от статистическото проучване “Смисълът на някои български пословици и поговорки” са обработени с програмния продукт “Statistical Package for Social” / SPSS, Release 5, 1992/. Програмата “SPSS’5” *извлича* фактори по метода на основните компоненти /principal components/ [3].

Обработката на резултатите показва – *Таблица 1.1.* - че 97.2% от общата вариативност на системата се описва от пет фактора. “Фактор 1” (F1) представя 3.69 от вариативността на четиринадесетте променливи (което е 26.4% от общата вариативност), F2 – 23,3% и т.н. [6; 7].

Извлечените пет фактора се дефинират съгласно *Таблица 1.3.*, която показва корелационната зависимост между всеки един от петте фактора и определящите го пословици и поговорки, използвани в проучването:

**Факторен анализ на когнитивния аспект
на използваните в проучването пословици и поговорки**

----- FACTOR ANALYSIS -----

Таблица 1.0: Analysis number 1 Listwise deletion of cases with missing values

	Mean	Std Dev	Label
VAR001	14,28616	31,61056	"Гол като тояга"
VAR002	14,28644	19,73788	"Бог висико, цар далеко"
VAR003	14,28560	28,32547	"От земя сме и пак земя ще станем"
VAR004	14,28621	11,43122	"Спукана му е работата"
VAR005	14,28459	23,40471	"С трън да завъртиш няма що да закачиш"
VAR006	14,28511	15,17811	"Каквото посееш, такова ще пожънеш"
VAR007	14,28570	15,34486	"Всичко минава и туй ще мине"
VAR008	14,28576	27,92531	"Преминало му като на куче"
VAR009	14,28580	33,16397	"Откъснаха ми се ръцете"
VAR010	14,28710	21,49180	"Казана дума и хвърлен камък обратно се не връщат"
VAR011	14,28597	21,51958	"Дните ни не ще се свършат,но ние ще свършим"
VAR012	14,28587	17,91616	"Всяка болка си има билка"
VAR013	14,28627	25,84439	"Добре е да знаеш всичко,но да не правиш всичко"
VAR014	14,28496	20,86016	"Попаднеш ли между врани,трябва да грачиш с тях"

----- FACTOR ANALYSIS -----

Extraction 1 for analysis 1 Principal Components Analysis (PC)

Таблица 1.1: Initial Statistics:

Variable	Communality *	Factor	Eigenvalue	Pct of Var	Cum Pct
VAR001	1,00000 *	1	3,68948	26,4	26,4
VAR002	1,00000 *	2	3,25628	23,3	49,6
VAR003	1,00000 *	3	2,45557	17,5	67,2
VAR004	1,00000 *	4	2,20433	15,7	82,9
VAR005	1,00000 *	5	2,00660	14,3	97,2
VAR006	1,00000 *	6	,38773	2,8	100,0

PC extracted 5 factors

----- FACTOR ANALYSIS -----

VARIMAX rotation 1 for extraction 1 in analysis 1 – Kaiser Normalization.

VARIMAX converged in 8 iterations.

Таблица 1.3: Rotated Factor Matrix:

	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5
VAR001	-,17530	-,21725	-,13916	-,14274	-,93885
VAR002	-,05074	,95835	-,05878	-,03408	,00097
VAR003	-,09606	-,15024	-,11456	,96091	,17699
VAR004	-,09353	,91033	-,11567	,09982	,30820
VAR005	-,08263	-,19464	-,18663	-,20206	-,93657
VAR006	,16505	-,22112	-,66963	-,54492	,38403
VAR007	,03981	,93606	,30952	-,09139	,12660
VAR008	-,21728	-,16560	,91609	-,17851	,22471
VAR009	-,31053	-,35056	-,51483	-,46941	,42659
VAR010	,97591	,05248	-,07845	-,10951	,07178
VAR011	-,07849	,04409	-,09653	,96689	,18904
VAR012	-,02430	,10327	,94307	-,14623	,24627
VAR013	,94707	-,13604	-,06906	-,09364	,09183
VAR014	,99520	-,01457	-,06174	,02657	,05527

Фактор F1” се презентира от народните сентенции:

Пословица 10: "Казана дума и хвърлен камък обратно се не връщат",

Пословица 13: "Добре е да знаеш всичко, но да не правиш всичко",

Пословица 14: "Попаднеш ли между врани, трябва да грачиш с тях";

Следователно "Фактор 1" може да се назове "*Житейска мъдрост*";

“Фактор F2” се презентира от народните сентенции:

Пословица 2: "Бог високо, цар далеко",

Пословица 4: "Спукана му е работата",

Пословица 7: "Всичко минава и туй ще мине".

“Фактор 2” може да се назове "*Очаквания за бъдещето*";

“Фактор F3” се презентира от народните сентенции:

Пословица 8: "Преминало му като на куче",

Пословица 12: "Всяка болка си има билка";

Пословица 6: "Каквото посееш, такова ще пожънеш";

Пословица 9: "Откъснаха ми се ръцете".

“Фактор 3” може да се назове "*Възглед за здравето и болестта*";

“Фактор F4” се презентира от народните сентенции:

Пословица 3: "От земя сме и пак земя ще станем",

Пословица 11: "Дните ни не ще се свършат, но ние ще свършим";

“Фактор 4” може да се назове "*Отношение към Живот/Смърт*";

“Фактор F5” се презентира от народните сентенции:

Пословица 1: "Гол като тояга"

Пословица 5: "С трън да завъртиш няма що да закачи"

“Фактор 5” може да се назове "*Критерии за успех в живота*", като акцентът е върху количествения аспект, презентирани от сентенциите, принадлежащи към класификационната група "*Бедност/Богатство*".

Обобщавайки ще отбележим, че общата дисперсия се обяснява (в %) от факторите както следва:

F1: "*Житейска мъдрост*" - 26.4%;

F2: "*Очаквания за бъдещето*" - 23.3%;

F3: "*Възгледи за здравето и болестта*" - 17,5%;

F4: "*Отношение към Живота и Смъртта*" - 15.7%;

F5: "*Критерии за успех в живота*" - 14.3%.

Изводът, който може да се направи дотук е, че българинът обича да първо да теоретизира и едва накрая да предприема действия за трудова реализация.

*Факторен анализ на емоционално - мотивационния аспект
на ползваните в проучването народни сентенции*

----- FACTOR ANALYSIS -----

Таблица 3.0: Analysis number 1 Listwise deletion of cases with missing values

	Mean	Std Dev	Label
V1	,09750	,88272	"Несигурност / Сигурност";
V2	,07336	,74620	"Тревожност / Целенасоченост";
V3	,05514	,51447	"Страх / Безстрашие";
V4	,47764	,85800	"Неувереност /Увереност";
V5	,26993	1,07340	"Обреченост / Воля за живот";
V6	,35179	1,29201	"Песимизъм / Оптимизъм".

От Таблица 3.1 следва, че 89.6% от общото вариране се описва от два фактора, а Varimax rotation – Таблица 3.3, позволява да се направи факторизация, която по-ясно очертава когнитивното пространство на конкретния набор от променливи.

----- FACTOR ANALYSIS -----

Таблица 3.1: Initial Statistics:

Variable	Communality *	Factor	Eigenvalue	Pct of Var	Cum Pct
V1	1,00000 *	1	4,30388	71,7	71,7
V2	1,00000 *	2	1,07480	17,9	89,6
V3	1,00000 *	3	,31966	5,3	95,0
V4	1,00000 *	4	,17126	2,9	97,8
V5	1,00000 *	5	,08021	1,3	99,2
V6	1,00000 *	6	,05019	,8	100,0

PC extracted 2 factors

От Таблица 3.3 следва, че са в сила следните корелационни зависимости:

F1 се определя от променливата “Песимизъм / Оптимизъм”;

F2 се определя от променливата “Тревожност / Целенасоченост”;

----- FACTOR ANALYSIS -----

VARIMAX rotation 1 for extraction 1 in analysis 1 - Kaiser Normalization

Таблица 3.3: Rotated Factor Matrix:

	Factor 1	Factor 2
V1	,77170	,57336
V2	-,06079	-,97691
V3	,90862	,16310
V4	,89389	,30486
V5	,89390	-,02526
V6	,97190	,08899

Полученият резултат показва, че базисното психическо състояние на част от българската интелигенция се характеризира с оптимизъм, съпътстван от тревожност.

Обобщение и изводи

Резултатите от статистическото проучване „Смисълът на някои български пословици и поговорки” (проведено в Русенския университет, октомври-декември’2004) позволяват да се надникне в „образа на света” у българина, да се хвърли малко светлина върху ценностната му система и да се проучи психическото състояние на една „извадка” от интелигенцията на българската общност.

ПЪРВИЧНАТА обработка на получените данни показва, че:

първо, класификацията на поговорките, направена от изследваните лица, е много близка до презентиранията в [2];

второ, няма видими различия при разбирането на поговорките, предвид пол, възраст и образование;

трето, променливата “Добро/Зло” се появява като втори връх (втора мода) в девет от поговорките и никъде не се акцентира като първа – факт, който провокира размисли.

Според нас специално внимание и изследване изисква отношението на българина към *“Труд/Безделие”*. В резултатите от настоящето изследване е подчертана „чувствителността“ към фактора *“Бедност/Богатство”* и *“Здраве/Болест”*, но никъде не е акцентиран трудът като начин за преодоляване на бедността. Навярно не е случайно, че един от любимите народни герои (както за деца, така и за възрастни) е Хитър Петър.

ФАКТОРНИЯТ анализ показва, че като значими фактори в живота на българина могат да се разглеждат:

- F1 - *“Житейската мъдрост”*;
- F2 - *“Очакванията за бъдещето”*;
- F3 - *“Възгледите за здравето и болестта”*;
- F4 - *“Отношението към Живота и Смъртта”*;
- F5 - *“Критерии за успех в живота”*.

Резултатите от статистическото проучване *“Смисълът на някои български пословици и поговорки”* дават основание:

ПЪРВО, да се направят и з в о д и т е:

● народните сентенции могат да се разглеждат като своеобразни “прозорци” към “образа на света” у българина;

● факторите, които организират и управляват дейността на българина, са:

“Житейската мъдрост” – най-важната предпоставка за физическото и психическото му оцеляване;

“Надеждата за добро бъдеще” - свързана с очакване на “богатство”;

“Критериите за успех в живота” – като акцентът е върху здравето и оптимизма;

● базисното психическо състояние на част от българската интелигенция е *тревожно очакване на бъдещето*;

ВТОРО, *разбирането* на “знака” (думата, текста) се осъзнава на дълбинно континуално ниво, един от аспектите на което е „емоцията” [1; 4; 7];

ТРЕТО, да се издигне х и п о т е з а т а: в семантичното пространство на българската общност съществуват “езикови модели”, които **структурират** „образа на света” у българина по уникален за него начин.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ, ще отбележим, че резултатите могат да се разглеждат и като потвърждение на адекватността на *хипотезата за континуалност* на естествения език, идея съпътстваща изследванията на В.Налимов (1979) и А.Залевска (2000).

Литература

[1] Налимов, В. Вероятностная модель языка. АН СССР, М., 1979

[2] “5000 български пословици и поговорки”, изд. “Наука и изкуство”, С. 1969

[3] Statistical Package for Social / SPSS, Release 5, 1992 – документация

[4] Залевская, А. Введение в психолингвистику, М., 2000

[5] Камбъл, Д. Първобитна митология, изд. “Рива”, 2003

[6] Костова, В. “Смисълът на някои български пословици и поговорки” - статистическо изследване. Научна конф. РУ’2005, т.44/6.2, 115-120

[7] Костова, В. Факторен анализ на резултатите от статистическото изследване “Смисълът на някои български пословици и поговорки”. Научна конф. РУ - СУ’2005, т.44/6.1, 54-60

Контакт: Виолетка Атанасова Костова, e-mail: vkostova@ru.acad.bg,
Факултет по природни науки и образование, ул. Студентска 8, Русе 7017